1.3. İlmîlik

Kur'an'ın ilim olarak değerlendirdiği bilgi, vahiyle peygamberler tarafından insanlara iletilen bilgidir. Kur'an-ı Kerim'de ilim kesin hakikati ifade eder. **"... Sana gelen ilimden sonra eğer onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan bilmiş ol ki Allah'tan sana ne bir dost ne bir yardımcı vardır."**[8] Bilginin ilim değeri kazanabilmesi için temel ölçüt, Allah'ın (cc) kitabına uygun olmasıdır.[9]

İslamiyet yeryüzünde insanlığı ilme sevk eden ve ilim tahsilini ibadet sayan yegâne dindir. Bu yüzden İslamiyet, ilim dini olarak nitelendirilir. İslamiyet, insanı daima ilim öğrenmeye teşvik eder. Kur'an'da yaklaşık yedi yüz elli yerde ilim ve onunla eş anlamlı kavram kullanılmıştır.[10]

Görsel 2.3: İslam bütün insanları öğrenmeye teşvik eder.

"Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti..."[11] ayeti, Allah'ın (cc) sıfatlarından Alîm ifadesi ile birlikte Allah'ın (cc) muallim özelliğine işaret eder. Hz. Âdem'den itibaren vahiy sayesinde eşyanın bilgisine sahip kılınan peygamberler de insanlığın muallimleri olmuş ve böylece toplumlara ilim yoluyla rehberlik etmişlerdir.

Müslümanlar, peygamberlerin yönlendirmesiyle ilmin önemini ve faydasını kavramış, bilgiye ulaşmada gayret göstermişlerdir. İlmî çalışmalarda gösterilen gayret; mantık, kelam, felsefe, hadis, tefsir, fıkıh, tarih, dil, fizik, kimya, matematik, tıp ve astronomi gibi ilimlerin gelişmesini sağlamıştır.

Medeniyetin kimliğini, bilginin kullanım ve yorumlama yöntemi belirler. Bilginin medeniyetteki işlevi, insanlara kendi dünya görüşünü kazandırmasıdır.

7 Özkan, "Medine Vesikası", EK-2/214.
8 Bakara suresi 120. ayet.
9 bk. Al-i İmran suresi 61. ayet, Nisa suresi 162. ayet, Enam suresi 148. ayet, Araf suresi 89. ayet, İsra suresi 107. ayet, Taha suresi 98. ayet.
10 Kutluer, "İlim", 22/110; Sarıçam - Erşahin, *İslam Medeniyet Tarihi*, 48.
11 Bakara suresi 31. ayet.

İslam Müslümanlara tevhit eksenli bir dünya görüşü kazandırır. Müslümanlar tevhit bilinciyle bilginin kaynağıyla güçlü bir irtibat kurarak edindikleri yeni tecrübelerle İslam kültür ve medeniyetini zirveye taşımışlardır.

Bilgi Notu

Sözlükte "bilmek" anlamına gelen ilim (ilm) genellikle "bilgi" ve "bilim" karşılığında kullanılır. Klasik sözlüklerde "bir şeyi gerçek yönüyle kavramak, gerçekle örtüşen kesin inanç (itikad), bir nesnenin şeklinin zihinde oluşması, nesneyi olduğu gibi bilmek, nesnedeki gizliliğin ortadan kalkması, tümel ve tikellerin kavranmasını sağlayan bir sıfat" gibi değişik şekillerde tarif edilmiştir. "Bilgisizliğin (cehl) karşıtı" biçiminde de tanımlanır. İslam kültüründe ilâhî ve beşerî bilgi yanında bilim için de kullanılan kapsamlı bir terimdir.

(İlhan Kutluer, "İlim", 22/109)

1.4. Özgünlük

İslam kültür ve medeniyeti, karşılaştığı İran, Yunan ve Hint gibi medeniyetlerden aldıklarını İslam potasında eritmiştir. Devraldığı mirasın tevhide uygun olanını kullanmış; aykırı olanını ise ya ıslah etmiş ya da reddetmiştir. İslam medeniyeti eklektik, taklitçi ya da öykünmeci tutum içinde olmamıştır.

İslam kültür ve medeniyeti paylaşımcı ve çok kültürlü bir medeniyettir. İslam, toplumu ayrıştırıcı değil bütünleştiricidir. Kur'an, muhataplarına Âdem'in (as) soyundan gelmeleri nedeniyle "Ey insanlar" şeklinde hitap eder. Onları ırk, dil, bölge, inanç, sınıf gibi farklılıklarından ötürü üstün ya da aşağı görmez.[12] Müslümanlar, halka hizmeti "Hakk'a hizmet" olarak görmüşler ve yaratılanı Yaradan'dan ötürü sevmeyi kendilerine düstur edinmişlerdir.

Görsel 2.4: Cami ve ezan İslam medeniyetinin özgün unsurlarındandır.

Yorumlayalım

"Şüphesiz o zikri (Kur'an'ı) biz indirdik! Onun koruyucusu da elbette biziz."

(Hicr suresi 9. ayet)

Yukarıdaki ayette Kur'an'ın hangi yönüne vurgu yapılmıştır?

12 bk. Duman, "İslam Medeniyeti ve Çağdaş Dünya", 1-20.